

AF-03

แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

Guidelines for Extension of Safety Vegetables Production Adhering to Good Agricultural Practices of Farmers in Khon Kaen Province

รัชดาภรณ์ โพธิ์พาด¹ เบนจามาศ อยู่ประเสริฐ² และนารีรัตน์ สีระสาร³

Ratchadaporn Popad¹, Benchamas Yooprasert², and Nareerut Seerasarn³

¹วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

²รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³รองศาสตราจารย์ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อีเมล: ratchadapornpopad20@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร 3) สภาพการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เกษตรกรผู้ปลูกผักที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน ปี 2564 จำนวน 201 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 134 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีจับสลากตามรายชื่อเกษตรกรตามสัดส่วนที่กำหนด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรร้อยละ 55.2 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 47.63 ปี ร้อยละ 59.0 จบการศึกษาระดับมัธยมตอนต้น ร้อยละ 53.0 สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.77 คน แรงงานเกษตรเฉลี่ย 3.46 คน การฝึกอบรมการผลิตผักเฉลี่ย 1.5 ครั้งต่อปี ประสิทธิภาพการผลิตผักเฉลี่ย 5.99 ปี ร้อยละ 30.3 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 17.22 ไร่ ร้อยละ 86.6 ถือครองที่ดินของตนเอง รายได้จากการทำเกษตรเฉลี่ย 47,982.09 บาทต่อปี ต้นทุนการผลิตผักเฉลี่ย 4,571.49 บาทต่อปี รายได้จากการผลิตผักเฉลี่ย 16,338.81 บาทต่อปี ร้อยละ 42.2 แหล่งเงินทุนของตนเอง 2) เกษตรกรตัดสินใจผลิตผักปลอดภัยเพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริม พื้นที่ปลูกผัก 7.66 ไร่ส่วนใหญ่ปลูกกะเพรา ปลูก 1 รอบต่อปี ช่วงเดือน สิงหาคม ถึง กันยายน จำหน่ายแบบผักสด โดยจำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรง เกษตรกรมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ระดับน้อย ด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ 3) เกษตรกรได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ด้านการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการสร้างเครือข่ายการผลิตผัก และมีความต้องการการส่งเสริมระดับมาก ด้านการบันทึกข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูล 4) เกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก คือ ขาดแหล่งเงินทุน และเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมในระดับมากคือ ควรมีการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและราคาถูก เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เป็นต้น

คำหลัก: แนวทางการส่งเสริม การผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic social and economic conditions of farmers 2) safety vegetable production conditions according to good agricultural practice of farmers 3) extension conditions and needs for extension in safety vegetable production according to good agricultural practice of farmers 4) problems and suggestions regarding the extension of safety vegetable production towards to good agricultural practice of farmers.

The population of this study was 201 vegetable production farmers who participated in the extension of agricultural product according to GAP standard to develop quality agricultural product to reach the standard in 2021. The sample size of 134 people was determined by using Taro Yamane formula and simple random sampling method through lotto picking according to the farmer's names by predetermined proportion. Data were collected by conducting structured interview and were analyzed by using descriptive statistics such as frequency distribution, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking.

The results of the research found out that 1) 55.2% of farmers were female, 59.0% had the average age of 47.63 years old, 53.0% completed junior high school education, had the average member in the household of 3.77 people, had the average agricultural labor of 3.46 people. The average vegetable production training was 1.5 time/year, the average vegetable production experience was 5.99 years, 30.3% were members of agricultural group, the average land ownership, 86.6% owned their own land, the average income from agriculture was 47,982.09 Baht/year, the average vegetable production cost was 4,571.49 Baht/year, the average income from vegetable production was 16,338.81 Baht/year, and 42.2% used their own funding source. 2) Farmers decided to produce safety vegetable because of the extension officers with the vegetable production area of 7.66 Rai. Most of them grew holy basil, grew 1 round/year during August to September, and sold in the form of fresh production directly to the consumers. Farmers practiced according to good agricultural practice at the low level in the aspect of data recording and follow-up evaluation. 3) Farmers received the extension at the high level regarding the support for farmers to be able to create network in vegetable production and wanted to receive the extension at the high level in data recording and storage. 4) Farmers faced with the problem at the high level on the lack of funding. They agreed with the suggestion regarding the extension at the high level on the aspect that there should be the support in accessing quality and cheap production factor sources such as seeds and fertilizer.

Keywords: Extension guideline, Good Agricultural Practice : GAP

บทนำ

จากกระแสความต้องการบริโภคอาหารปลอดภัยยังเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผักปลอดภัยกำลังเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้นด้วย เกษตรกรจึงหันมาให้ความสำคัญการผลิตพืชผักให้สอดคล้องตามความต้องการของตลาดและผู้บริโภค การผลิตพืชผักปลอดภัยจะช่วยลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร เชื่อมั่นได้ว่าผลผลิตมีสารเคมีตกค้างไม่เกินค่ามาตรฐาน ส่งผลให้เกษตรกรเพิ่มรายได้ มีสุขภาพดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้บริโภคได้รับประทานผลผลิตที่ปลอดภัย และมีส่วนร่วม ในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น ยังเป็นการสร้างโอกาสและเพิ่มมูลค่าการส่งออกผลผลิตพืชผัก (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557) การปลูกผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจด้านการเกษตร เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยเร่งรัดในสาระที่สำคัญ เช่น นโยบายการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าเกษตร ซึ่งได้ดำเนินการกำหนดคุณภาพสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกให้มีการพัฒนาระบบการผลิตที่มีการควบคุมคุณภาพแบบครบวงจร เพื่อให้มาตรฐานสินค้าเกษตรสอดคล้องกับมาตรฐานสุขอนามัยระหว่างประเทศ รวมถึงสนับสนุนการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยเกษตรกรผู้ผลิตต้องสมัครเข้าร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อออกใบรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ในพืชแต่ละชนิด (ณัฐวุฒิ และพหล, 2559)

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานที่มีภาระในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรมีความรู้ทักษะและความชำนาญ สามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันผู้บริโภคจะให้ความสำคัญและเลือกบริโภคสินค้าที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานแต่เกษตรกรในฐานะผู้ผลิตยังไม่มีความรู้และความชำนาญในการผลิตที่มีการควบคุมและต้องปฏิบัติตามมาตรฐานระบบการผลิต จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาการเกษตรให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย โดยส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าเกษตรด้านพืชตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยมีคุณภาพและได้มาตรฐานเกิดความยั่งยืนในระบบการผลิตและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ และปี 2564 กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดทำโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน โดยการอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร พร้อมสนับสนุนการจัดการและพัฒนาผลผลิตสินค้าเกษตร GAP ในขั้นต้น เพื่อเข้าสู่ระบบมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่นได้ดำเนินการโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน ปี 2564 ผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือเกษตรกรในพื้นที่อำเภอโนนศิลา อำเภอพระยืน อำเภอเปือยน้อย และอำเภอบ้านไผ่ เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ด้านการผลิตผักที่ถูกต้องเหมาะสม เน้นผลผลิตที่มีคุณภาพดี และเป็นที่ต้องการของตลาด ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตผัก และมีการตรวจประเมินแปลงผักของเกษตรกรเบื้องต้นก่อนการยื่นคำร้องขอรับรองมาตรฐานสินค้าตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจากกรมวิชาการเกษตร

จากผลการตรวจประเมินแปลงเบื้องต้นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน ปี 2564 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) คือ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP อย่างถูกต้องและครบถ้วน อาจเป็นเพราะในการอบรมในเชิงวิชาการ ให้ความรู้แก่เกษตรกร อาจยังสื่อสารไม่เข้าใจเพียงพอ เนื่องด้วยระยะเวลาและสื่อการเรียนรู้ยังไม่เป็นที่ต้องการของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรยังมีความรู้ในเรื่องแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก การเก็บรักษา การขนส่ง สุนัขลักษณะส่วนบุคคล บันทึกรายการและติดตาม

สอบ ทำให้ยังมีต้นทุนในการผลิตสูง ใช้ปุ๋ยเคมีหรือสารเคมีป้องกันศัตรูพืชไม่ถูกต้อง จึงมีจำเป็นต้องศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในจังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลการศึกษานำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน พัฒนา ส่งเสริมให้การสนับสนุนเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการผลิตผักของเกษตรกร รวมทั้งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาสารเคมีตกค้างในผักให้แก่เกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษาคือเกษตรกรผู้ปลูกผักที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน ปี 2564 ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอโนนศิลา อำเภอพระยืน อำเภอบ้านไผ่ และอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น จำนวน 201 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 134 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีจับสลากตามรายชื่อเกษตรกร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.66 และค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.843 ประกอบด้วย 4 ตอนคือ (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (3) สภาพการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดยมีการแบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง น้อย ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มาก ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด และการจัดอันดับ เช่น 1 คือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ผลการวิจัย

1. **สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร** เกษตรกรร้อยละ 55.2 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 47.63 ปี ร้อยละ 59.0 จบการศึกษาระดับมัธยมตอนต้น ร้อยละ 53.0 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.77 คน แรงงานภาคเกษตรเฉลี่ย 3.46 คน ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตผักเฉลี่ย 1.5 ครั้งต่อปี มีประสบการณ์ผลิตผักเฉลี่ย 5.99 ปี ร้อยละ 30.3 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเฉลี่ย 17.22 ไร่ ร้อยละ 86.6 ลักษณะถือครองที่ดินเป็นของตนเอง รายได้จากการทำการเกษตรเฉลี่ย

47,982.09 บาท ต้นทุนการผลิตผักเฉลี่ย 4,571.49 บาท รายได้จากการผลิตผักเฉลี่ย 16,338.81 ไร่ ร้อยละ 42.2 แหล่งเงินทุนการผลิตผักเป็นของตนเอง

2. สภาพการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

2.1 สภาพการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ร้อยละ 30.8 เกษตรกรตัดสินใจในการผลิตผักปลอดภัยเพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแนะนำ มีพื้นที่ปลูกผัก เฉลี่ย 7.66 ไร่ ชนิดผักที่ปลูก คือ ร้อยละ 17.9 ปลูกโหระพา รonglongma ร้อยละ 16.2 กะเพรา ร้อยละ 14.5 ผักชี ร้อยละ 10.0 กวางตุ้งและผักบุ้งจีน ร้อยละ 9.1 ผักสลัด ร้อยละ 7.4 คื่นช่าย ร้อยละ 4.6 ชะอม ร้อยละ 3.7 พริก ร้อยละ 2.3 คื่นช่าย ร้อยละ 1.1 ถั่วฝักยาวและผักหวานป่า และ ร้อยละ 0.3 บวบ ตามลำดับ ร้อยละ 88.0 ปลูกเพียงครั้งเดียว รองลงมา ร้อยละ 11.9 ปลูกหลายครั้ง ตามลำดับ ร้อยละ 59.7 ปลูกผักช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ร้อยละ 87.3 ขายผักสด ร้อยละ 59.2 จำหน่ายเอง

2.2 การปฏิบัติด้านการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า ในด้านแหล่งน้ำ เกษตรกรร้อยละ 97.8 ใช้น้ำในการปลูกพืชที่มาจากแหล่งน้ำที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลผลิต ด้านพื้นที่ปลูก เกษตรกรร้อยละ 75.4 มีการวางแผน จัดทำแปลง หรือปรับปรุงแปลง โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยอาหาร สิ่งแวดล้อม คุณภาพผลผลิต และสุขภาพความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน ด้านวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 97.8 จัดเก็บวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตรชนิดต่างๆ เป็นสัดส่วนในสถานที่เก็บเฉพาะ ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว เกษตรกรร้อยละ 97.8 มีการทำความสะอาดเครื่องมือ และอุปกรณ์การเกษตร ภาชนะบรรจุ และขนส่งผลผลิตทุกครั้งก่อนและหลังใช้งาน ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรร้อยละ 98.5 เก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงอายุที่เหมาะสม โดยผลผลิตมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด หรือตามข้อกำหนดของคู่ค้า ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและการเก็บรักษา เกษตรกรร้อยละ 95.5 มีการขนย้ายผลผลิตในแปลงปลูกให้ปฏิบัติด้วยความระมัดระวังและป้องกันการปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อการบริโภค ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล เกษตรกรร้อยละ 75.4 ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความเข้าใจหรือได้รับการฝึกอบรมสุขลักษณะส่วนบุคคล เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกสุขลักษณะ ด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เกษตรกรร้อยละ 41.0 มี 2 ประเด็น คือ บันทึกข้อมูลในขั้นตอนสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิต เช่น การใช้สารเคมีและวัตถุดิบอันตราย การปฏิบัติก่อนและหลังเก็บเกี่ยวในขั้นตอนสำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลผลิต และมีการบันทึกข้อมูลผู้รับซื้อ หรือแหล่งที่นำผลผลิตไปจำหน่าย และปริมาณที่จำหน่าย

3. สภาพการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

3.1 การได้รับการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.23) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในด้านความรู้ เนื้อหาการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมแบบกลุ่มในระดับมาก และได้รับการส่งเสริมแบบรายบุคคลและแบบมวลชนในระดับปานกลาง ส่วนด้านการสนับสนุน เกษตรกรได้รับการส่งเสริมด้านการสนับสนุนในระดับมากดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปการได้รับการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

n = 134

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
ด้านความรู้เนื้อหาการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	2.76	ปานกลาง	3
ด้านวิธีการส่งเสริม	3.40	ปานกลาง	2
การส่งเสริมแบบรายบุคคล	3.20	ปานกลาง	
การส่งเสริมแบบกลุ่ม	3.47	มาก	
การส่งเสริมแบบมวลชน	3.38	ปานกลาง	
ด้านการสนับสนุน	3.52	มาก	1
รวม ค่าเฉลี่ยคะแนนของสภาพการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย	3.23	ปานกลาง	

3.2 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.84) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านการรับการสนับสนุน รองลงมา คือ ด้านวิธีการส่งเสริม และ ด้านเนื้อหาความรู้การผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปรวมความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

n = 134

ประเด็นความต้องการ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
ด้านเนื้อหาความรู้การผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	3.66	มาก	3
ด้านวิธีการส่งเสริม	3.90	มาก	2
การส่งเสริมแบบรายบุคคล	3.76	มาก	
การส่งเสริมแบบกลุ่ม	3.72	มาก	
การส่งเสริมแบบมวลชน	4.23	มากที่สุด	
ด้านการสนับสนุน	3.96	มาก	1
รวม ค่าเฉลี่ยความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย	3.84	มาก	

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

4.1 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา รายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้าน การรับการสนับสนุน มีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้าน วิธีการส่งเสริม และ ด้านเนื้อหาความรู้การผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปรวมปัญหาการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

n = 134

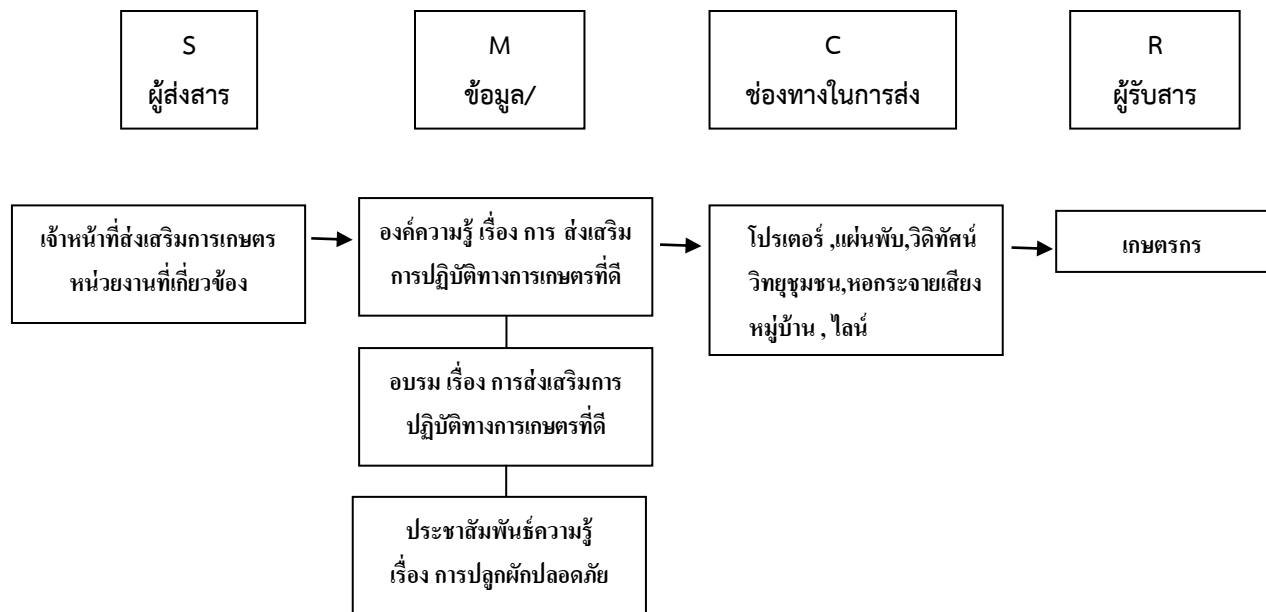
ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
ด้านความรู้เนื้อหาการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	2.81	ปานกลาง	3
ด้านวิธีการส่งเสริม	3.24	ปานกลาง	2
การส่งเสริมแบบรายบุคคล	2.95	ปานกลาง	
การส่งเสริมแบบกลุ่ม	3.22	ปานกลาง	
การส่งเสริมแบบมวลชน	3.54	มาก	
ด้านการสนับสนุน	3.53	มาก	1
รวม ค่าเฉลี่ยปัญหาการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย	3.19	ปานกลาง	

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี รองลงมา ด้านการสนับสนุน ด้านวิธีการส่งเสริม ตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปมุมมองระดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

n = 134

ประเด็นข้อเสนอแนะ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
ด้านความรู้เนื้อหาการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	3.59	มาก	1
ด้านวิธีการส่งเสริม	3.45	มาก	2
การส่งเสริมแบบรายบุคคล	3.58	มาก	
การส่งเสริมแบบกลุ่ม	3.56	มาก	
การส่งเสริมแบบมวลชน	3.20	ปานกลาง	1
ด้านการสนับสนุน	3.59	มาก	
รวม ค่าเฉลี่ยข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย	3.55	ปานกลาง	

ภาพที่ 1 โมเดลเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

จากภาพที่ 1 โมเดล แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น จะต้องเริ่มจากนักส่งเสริมการเกษตรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ซึ่งต้องมีทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิด ความรู้ ที่สอดคล้องกับผู้รับสาร และจะต้องเป็นผู้นำ

การเปลี่ยนแปลง คือ ต้องเป็นนักกระตุ้น นักเร่งปฏิกิริยา นักจัดตั้งสนับสนุน และต้องเป็นนักถ่ายทอดและบอกแหล่งข้อมูล จัดเตรียมข้อมูลข่าวสาร คือ ความรู้ที่มีผลต่อการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ประกอบด้วย ความรู้ที่จำเป็นในการผลิตปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร รวมถึงการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและราคาถูก และสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างๆ ผ่านช่องทางในการส่งเสริมทั้งแบบรายบุคคล ได้แก่ การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้ทันทีและหลากหลายช่องทาง เช่น โทรศัพท์ แอปพลิเคชันต่าง ๆ ทั้ง Line Facebook เป็นต้น การส่งเสริมแบบกลุ่ม ได้แก่ การอบรมให้ความรู้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกร การส่งเสริมแบบมวลชน ได้แก่ เอกสารความรู้ แผ่นพับ โปรเตอร์ ต่างๆ ไปยังผู้รับสาร คือ เกษตรกรผู้ปลูกปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

1. **สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร** เกษตรกร ร้อยละ 55.2 เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับมุกดาร์ศรี สุวรรณพันธ์ (2561) ศึกษาแนวทางส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ร้อยละ 61.2 เป็นเพศหญิงทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เพศหญิงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมเพิ่มมากขึ้น อายุเฉลี่ย 47.63 ปี สอดคล้องกับ นิตญา ฤงพุดชา (2561) ศึกษาการส่งเสริมการปลูกพริกปลอดภัยตามแนวมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกร ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 46.90 ปี อาจเป็นเพราะช่วงอายุเป็นวัยแรงงานที่มีประสบการณ์ในการเกษตรเป็นอย่างดีและมีความรู้สามารถเข้าใจในการบริหารจัดการการผลิตผักปลอดภัยที่มีคุณภาพได้ เกษตรกรส่วนใหญ่ถือมี รายได้จากการทำการผลิตผัก เฉลี่ย 16,338.81 บาท/ปี ซึ่งสอดคล้องมุกดาร์ศรี สุวรรณพันธ์ (2561) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการผลิตผัก 14,164 บาท/ปี อาจเป็นเพราะการผลิตผักมีรายได้ต่อหน่วยพื้นที่มากกว่าพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น จึงทำให้เกษตรกรใช้เงินทุนของตนเองมาเป็นทุนและต่อยอดในการผลิตผักได้

2. สภาพการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

สภาพการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่ตัดสินใจในการผลิตผักปลอดภัยเพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งแตกต่างกับกนก กาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.61) ที่ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรตำบลพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่าเกษตรกรทั้งหมดตัดสินใจในการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตผักปลอดภัยเพราะขายได้ราคาที่สูงกว่าท้องตลาดทั่วไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าเกษตรปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรผลิตผักปลอดภัยโดยให้ความรู้คำแนะนำการผลิตผักปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจ มีแรงจูงใจ ในการผลิตผักปลอดภัยอย่างยั่งยืน

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการผลิตผัก 1 รอบต่อปี ซึ่งแตกต่างกับ จิราภรณ์ หล้าดวงดี (2561) พบ ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ มีการปลูกผักหมุนเวียนตลอดทั้งปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีการปลูกผักหลังการทำนา เพื่อเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์และสร้างรายได้เพิ่ม

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ขายผักในรูปแบบผักสด สอดคล้องกับ จิราภรณ์ หล้าดวงดี (2561) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ขายแบบผักสดเช่นเดียวกัน อาจเป็นเพราะ เกษตรกรไม่มีชนิดผักที่ปลูกไม่เหมาะกับการแปรรูป และขายแบบผักสด จะสะดวกและได้เงินเร็ว

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรงในท้องถิ่น ใกล้เคียงกับนาวิรินทร์ แก้วดวง (2558, น.49) ศึกษาการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่าเกษตรกรครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.0) จำหน่ายผลผลิตเองในท้องถิ่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะไม่มีตลาดรับซื้อที่แน่นอน และราคาผลผลิตผักปลอดภัยและผักทั่วไปไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

การปฏิบัติด้านการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 9.0 เกษตรกรปฏิบัติระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ สอดคล้องกับ กนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.92) ที่ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรตำบลพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 38.9 ปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรบางส่วนยังไม่สามารถปฏิบัติตาม ข้อกำหนดที่ 8 บันทึกข้อมูลและการตามสอบ เนื่องจากการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติภายในแปลงยังไม่ครบถ้วน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงมีความถี่ในการปฏิบัติสูง จึงทำให้เกษตรกรไม่สะดวกในการจดบันทึกในแต่ละครั้ง

3. ความต้องการในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

3.1 ความต้องการด้านเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก ทั้ง 8 ประเด็น โดยเฉพาะ ด้านการบันทึกข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูล อาจเป็นเพราะการบันทึกข้อมูลมีความซับซ้อนและค่อนข้างยุ่งยากต่อความเข้าใจ เกษตรกรอาจจะต้องทำความเข้าใจและฝึกการบันทึกข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูลมากขึ้น เพื่อให้ผลิตผักปลอดภัยให้ได้มาตรฐานตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีได้มากขึ้น สอดคล้องกับ นิตญา อุงพุดซา (2561) ที่ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการปลูกพริกปลอดภัยตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความรู้มากที่สุดทั้ง 8 ประเด็น เช่นเดียวกัน

3.2 ความต้องการส่งเสริมแบบมวลชน จากการศึกษพบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมแบบมวลชนในวิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้านได้เป็นอย่างดีถึงและเข้าใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรับรู้ข่าวสารอย่างทั่วถึงและพร้อมเพรียงกันของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรรู้สึกดีว่าเป็นผู้ได้รับสารจากต้นทางโดยตรงและเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือไม่เกิดการผิดเพี้ยนจากการบอกเล่า

3.3 ความต้องการการสนับสนุน จากการศึกษพบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและราคาถูก เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เป็นต้น การสนับสนุนปัจจัยจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แหล่งน้ำ เป็นต้น การสนับสนุนแหล่งเงินทุนในการผลิตผัก การสนับสนุนการวางแผนด้านการผลิตผัก การสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเกี่ยวกับการผลิตผัก การสนับสนุนให้เกษตรกรมีการสร้างเครือข่ายการผลิตผัก สอดคล้องกนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.89 - 90) ที่พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุดในเรื่องการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี การจัดหาแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตคุณภาพดีราคาถูก และการประกันราคาผลผลิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้นตามไปด้วย จึงทำให้มีความต้องการเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและราคาถูก ส่วนในด้านการวางแผนด้าน

การผลิตผักและการรวมกลุ่มเกี่ยวกับการผลิตผักถือเป็นโอกาสให้เกษตรกรมีต้นทุนต่ำลงจากการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการวางแผนการผลิตและจำหน่ายผลผลิตร่วมกันทำให้ไม่ประสบปัจจัยผลผลิตล้มเหลว

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

4.1 ปัญหาการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหากการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในประเด็นขาดการสนับสนุนแหล่งเงินทุนในการผลิตผัก ซึ่งแตกต่างกับ นิติญา ฤงพุดชา (2561) ที่ศึกษาการส่งเสริมการปลูกพริกปลอดภัยตามแนวมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกร ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก คือปัญหาขาดแคลนน้ำในการปลูกพริก และปัญหาการฝึกอบรมให้ความรู้เกษตรกร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้นทุนการผลิตสูงขึ้น สวนทางกับผลผลิตที่มีราคาตกต่ำขาดการประกันราคาจากภาครัฐ รวมถึงเกษตรกรเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มเติมจากแหล่งเงินทุนเดิม

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหาความรู้ในเรื่องการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ควรให้การอบรมให้ความรู้ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการส่งเสริมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวเป็นด้านที่มีแนวทางปฏิบัติหลายขั้นตอน ทำให้เกษตรกรไม่เข้าใจในแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริม ควรเปิดช่องทางติดต่อเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เกษตรกรมีช่องทางการติดต่อได้ทันที และหลากหลายช่องทาง เช่น โทรศัพท์ แอปพลิเคชันต่างๆ เช่น Line Facebook เป็นต้น เกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการส่งเสริมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรต้องการความสะดวก รวดเร็วในการเข้าถึงเจ้าหน้าที่ เพื่อสอบถาม ปรีกษา ขอคำแนะนำ ได้โดยตรง โดยไม่ต้องเสียเวลาเข้าไปพบที่สำนักงาน

ข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุน ควรมีการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและราคาถูก เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการส่งเสริมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกร ยังเข้าไม่ถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ถูกต้องตามหลักวิชาการ และราคาที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1.) เกษตรกรควรให้ความร่วมมือ ในการเข้าร่วมอบรม จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และศึกษาดูงาน ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานเกี่ยวข้องที่เข้าไปให้การสนับสนุน จากการวิจัยพบว่า เหตุผลประกอบการตัดสินใจในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรส่วนใหญ่ตอบว่า เป็นเพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ดังนั้นเกษตรกรควรให้ความร่วมมือ เข้าร่วมอบรม จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และศึกษาดูงาน ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานเกี่ยวข้องที่เข้าไปให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในพัฒนาการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ให้มีคุณภาพ และได้การรับรองมาตรฐานสินค้า ต่อไป

2.) เกษตรกรควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมปรับเปลี่ยนแนวคิดและทัศนคติในการการบันทึกข้อมูล ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการบันทึกข้อมูล และการตามสอบ เนื่องจากจากการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในด้านการบันทึกข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูล

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

จากการวิจัยพบว่า ในเรื่องการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเกษตรกรปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการบันทึกข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูล จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรจัดอบรม เขียววิทยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาให้ความรู้ แนะนำ และสอนวิธีการบันทึกข้อมูลและจัดการจัดเก็บข้อมูล ให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2.) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ติดตาม ให้คำแนะนำ วิธีการปฏิบัติและการจดบันทึกข้อมูลของเกษตรกร อย่างสม่ำเสมอ จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้การส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก ทั้ง 8 ประเด็น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรมีการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ ในเรื่องการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น แผ่นพับ โปรเตอร์ วิดีทัศน์ หอกระจายเสียงหมู่บ้าน และวิทยุชุมชน เป็นต้น

2.) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรจัดอบรม เขียววิทยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาให้ความรู้ การผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

3.) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ติดตาม ให้คำปรึกษา วิธีการปฏิบัติการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรต้องการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์ได้ เพื่อสอบถาม ขอความช่วยเหลือด้านการปลูกผักโดยตรง และแก้ไขปัญหาได้ทันเหตุการณ์ ในระดับมาก จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรให้การสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ โดยใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ทั้งทางโทรศัพท์และแอปพลิเคชัน ต่างๆ เพื่อให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเกษตรกรแก้ไขปัญหาได้ทันเหตุการณ์

จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรขาดการสนับสนุนแหล่งเงินทุนในการผลิตผัก ในระดับมาก จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.) เจ้าหน้าที่ควรมีการจัดส่งเสริมการเกษตร ควรจัดอบรม หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสินเชื่อ,โครงการเกี่ยวกับการแหล่งสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เงินทุน จาก ธนาคารเพื่อเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ และแหล่งเงินทุนอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนเกษตรกร

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและระดับนโยบาย

จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้การส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก ทั้ง 8 ประเด็น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.) การจัดทำโครงการการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในด้านการส่งเสริมองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร ควรเน้นการส่งเสริมความรู้ในเรื่องขั้นตอนการปฏิบัติที่เป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อให้เกษตรกรได้รู้และเข้าใจในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาการผลิตผักปลอดภัยสู่การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร เพิ่มมูลค่า สร้างโอกาส สร้างรายได้ และเกิดความยั่งยืน ต่อไป

จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะควรมีการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ และราคาถูก เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เป็นต้น ในระดับมาก จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประสานงานกับหน่วยงานภาคี ในการขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ และราคาถูกลง เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เป็นต้น และแนะนำแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและราคาถูกลง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยซ้ำในพื้นที่เดิม ในกรณีที่เกิดผลกระทบจากการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ต่อเนื่องมาแล้วหลายปี เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงการพัฒนาแนวทางและการนำนวัตกรรมมาส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรมาถ่ายทอดให้เกษตรกรไปสู่เป้าหมายการในการได้รับการรับรองมาตรฐาน สินค้าเกษตรตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และมาตรฐานสินค้าเกษตรอื่นๆ ด้วย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงยิ่ง จาก รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นารีรัตน์ สีระสาร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ยิ่งแก่ผู้วิจัย ด้วยความเอาใจใส่ ติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด ส่งผลให้การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ ขอขอบพระคุณเกษตรอำเภอโนนศิลา อำเภอบ้านไผ่ อำเภอเปือยน้อย และเกษตรยี่น สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น และเพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่กรุณาอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ และที่สำคัญขอขอบคุณเกษตรกรในอำเภอโนนศิลา อำเภอบ้านไผ่ อำเภอเปือยน้อย และอำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น ทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้การศึกษานี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือจากทุกคนในครอบครัว ที่คอยห่วงใยและให้กำลังใจเสมอมา ตลอดจนบุคคลต่างๆ จนทำให้การวิจัยครั้งนี้ไปสู่ความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณไว้ในโอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน คุณค่าและความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). *การผลิตพืชผักปลอดภัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (2562). *ระบบมาตรฐาน GAP*. กรุงเทพมหานคร : อีเลฟเว่น สตา อินเทอร์เน็ต.

_____. (2564). *คู่มือโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐานปี 2564*. สืบค้นวันที่ 18 สิงหาคม 2564 จาก <https://ssnet.doae.go.th/>

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด.สำนักงานจังหวัดขอนแก่น. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น (พ.ศ. 2561-2564)*. สืบค้นวันที่ 18 สิงหาคม 2564 จาก <http://www.khonkaen.go.th/khonkaen6/main.php?cont=download>

- กระทรวงสาธารณสุข. (2538) *ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 เรื่อง อาหารที่มีสารพิษตกค้าง* สืบค้นวันที่ 20 สิงหาคม 2564 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/91319>
- กรมวิชาการเกษตร. (2559) *หลักเกณฑ์การตรวจประเมินแหล่งผลิต GAP พืช* สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 จังหวัดขอนแก่น.
- กนกกาญจน์ สว่างเมฆ. (2560). *ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรตำบลพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- โกสินทร์ แสงสว่าง. (2558). *การตัดสินใจผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรใน จังหวัดสระบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เกษตรและสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น. (2563). *แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดขอนแก่นปี 2561-2565* สืบค้นวันที่ 18 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.opsmoac.go.th/khonkaen-strategic-files-422791791849>
- จักรพงษ์ ไชยวงศ์. (2550). *ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2560). *แนวคิด ทฤษฎีด้านการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ในประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสาร เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 2, น. 26-37)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2553). *วิธีการส่งเสริมการเกษตร. ในประมวล สาระชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 8 (น. 8-13)*. นนทบุรี. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดุขฎี พรหมทัต. (2558, น.25). *พฤติกรรมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ*
- เต็มศักดิ์ ควณิช. (2546). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร. ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- นิตญา ฤงพุดชา. (2561). *การส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยตามแนวมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นัทรทัต ศิริวิริยะสมบูรณ์. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร.,
- นาวิรินทร์ แก้วดวง. (2558). *การผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2561). *การสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร(หน่วยที่ 6,น. 49-59)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2561). *แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ในประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 4, น. 2-51)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- พัฒนา สุขประเสริฐ. (2557). *ศาสตร์เพื่อการส่งเสริมการเกษตร เล่มที่ 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มุกดาร์ศม์ สุวรรณพันธ์. (2561). *แนวทางส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลปะหลาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น. (2563). *แผนพัฒนาการเกษตรระดับจังหวัด ปี 2561 - 2564*. สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2559). *มาตรฐานสินค้าเกษตร (9001- 2556) การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร สืบค้นวันที่ 30 กรกฎาคม 2564 จาก*
https://www.acfs.go.th/standard/download/GAP_food%20crop.pdf
- อารีรัตน์ ศิริโชติ. (2555). *การใช้เทคโนโลยีการผักปลอดภัยจากสารพิษของอำเภอชนบทจังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.